

Börja med barnen!

En sammanhållen god och nära
vård för barn och unga
SOU 2021:34

Föredrag och diskussioner SKR
Videomöte 210506

Uppdraget

- Alla Sveriges barn och unga
 - Barns och ungas hälsa och hälso- och sjukvården
 - Omställningen till god och nära vård
 - Psykisk hälsa
 - Hälsosfrämjande och förbyggande, barn- och ungdomshälsovård
-
- Syfte: Sammanhållen god och nära vård för barn och unga

Dagens situation

- Väl kända och kartlagda problem, konsensus i dialogerna
- Ohälsotrender hos barn och unga som sticker ut
- Fragmentiserat och komplext system med glapp och brister, särskilt barn- och ungdomshälsovården och psykisk hälsa
- Bristande likvärdighet och kvalitet i vården, fördröjda insatser

Utgångspunkter

- Börja med barnen – tidiga insatser stora vinster
 - Rättigheter enligt barnkonventionen
 - Specifika behov och förutsättningar - Timing i insatserna!
 - Hela hälsan, utveckling och livsvillkor
 - Hela uppväxten, hälsouppföljning.
 - Föräldrars roll och nära viktiga vuxna
-
- Fokus på sammanhållen vård, kontinuitet och tidiga samordnade insatser samt omställningen till god och nära vård.

Dialoger med barn och unga

- > 800 barn och unga gjorts delaktiga med inflytande på utredningen
- Workshops, klassrumsenkäter, webbenkäter (Bris)
- Fokus grupp unga med erfarenhet av psykisk ohälsa (Tilia)

Primärvård

Specialistvård

Tandv

Soc

Målbild

EMI

UM

BARN- OCH UNGDOMSHÄLSOVÅRD 0 – 20 år
[MVC BVC UM EMI]

Samverkan runt barnet

Primärvård

Psykisk hälsa

BUP

BUM

Hab

Förslag och bedömningar

Övergripande skäl – sammanhållen barn- och ungdomshälsovård 0-20 år

- Det behövs en tydligare nationell styrning av det hälsofrämjande och förebyggande arbetet
- Adresserar grundproblemen med fragmentisering, glapp och fördröjda insatser och förordar istället en sammanhållen, kontinuerlig vård under uppväxten och tidiga samordnade insatser.
- Statuerar att vi börjar med barnen och tydliggör att primärvården ska vara den grundläggande plattformen i hälso- och sjukvården för barn- och ungas breda behov, vilket är förenligt med omställningens principer
- Läger en grund för vidare påbyggnad av nära vård och specialiserad vård samt extern samverkan vid fördjupade insatser.
- Stärker det hälsofrämjande och förebyggande perspektiven
- Ger förutsättningar för ett starkt partnerskap mellan primärvård och elevhälsa som utgör viktiga delar i den nära vården för barn och unga.

Förtydligande av skyldigheten att arbeta för att främja hälsa

Förslag: Det ska förtydligas i hälso- och sjukvårdslagen att hälso- och sjukvården ska arbeta för att främja hälsa.

- Hälsosfrämjande arbete behöver förtydligas i HSL.
- Modernisering av HSL
- Förslaget bidrar till en jämlik vård och minskad fragmentisering och lägger grunden för en sammanhållen barn- och ungdomshälsovård
- Gäller alla åldrar

Bemyndigande att meddela föreskrifter

Förslag: Utredningen föreslår bemyndiganden att meddela föreskrifter, om hälso- och sjukvårdens arbete för att främja hälsa och förebygga ohälsa hos barn och unga.

- Det behövs en mer detaljerad reglering av vad hälso- och sjukvårdens hälsofrämjande och förebyggande insatser till barn och unga ska innehålla
- Regleringen ska lägga grunden för det nationella hälsovårdsprogrammet för barn och unga
- Beskriver vad som ska erbjudas i form av ex hälsouppföljning, föräldraskapsstöd, olika insatser på universell, selektiv och indikerad nivå, fördjupade insatser i övrig vård och omsorg mm.

Nationellt hälsovårdsprogram 0-20 år

Förslag: Utredningen föreslår att ett nationellt hälsovårdsprogram för hälsofrämjande och förebyggande åtgärder riktade till barn och unga under hela uppväxttiden tas fram.

- Nationell samling med myndigheter och berörda aktörer kring utvecklingen och implementeringen av ett hälsovårdsprogram
- Utifrån föreskrifter ytterligare förtydliga innehållet i det hälsofrämjande och förebyggande arbetet.
- Implementeringen av programmet bör följas upp

Kunskapssammanställningar om hälsofrämjande och förebyggande insatser

Förslag: Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU) ska få i uppdrag att i samråd med Socialstyrelsen och andra berörda myndigheter och aktörer göra kunskapssammanställningar om hälsofrämjande och förebyggande insatser riktade till barn och unga avseende fysisk och psykisk hälsa.

Bedömning: Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten bör få i uppdrag att ta fram kunskaps- och metodstöd om hälsofrämjande och förebyggande insatser som riktas till barn och unga.

Vägledning om rektorers och skolhuvudmäns ansvar i fråga om hälso- och sjukvård

Bedömning: Socialstyrelsen bör i samråd med Statens skolverk få i uppdrag att utforma en särskild vägledning om skolhuvudmäns och rektorers ansvar i fråga om hälso- och sjukvård. I vägledningen bör ingå tydlig information om vad bestämmelsen om fast vårdkontakt innebär för skolverksamheterna.

- Konstaterade brister enligt tillsynen
- Vägledningen om elevhälsa ersätts av nationellt hälsovårdsprogram
- Nationella hälsovårdsprogrammet ställer högre krav på skolhuvudmännen som vårdgivare

Prövning av ett samlat huvudmannaskap – elevhälsans medicinska insatser och primärvårdsaktörer

Bedömning: Utredningen bedömer att ett samlat huvudmannaskap för primärvårdens aktörer och elevhälsans medicinska insatser i dag inte är lämpligt. Elevhälsans medicinska insatser ska därför fortsatt vara skolhuvudmännens ansvar.

- Delat huvudmannaskap för elevhälsan, rektor kan inte planera och styra verksamheten. Nytt dike mellan de olika grenarna.
- Vård och skolval, regionens möjligheter att utföra uppdraget i skolan
- Huvudmannaskapsförändring löser inte samordningsproblemen
- Risk att elevhälsans medicinska insatser nedprioriteras av regionen
- Stort ingrepp i kommunala självstyret, omfattande implementering

Prövning av ett samlat huvudmannaskap – ungdomsmottagningar och primärvårdsaktörer

Bedömning: Ungdomsmottagningar som erbjuder både hälso- och sjukvårdsinsatser och socialtjänstinsatser har bättre förutsättningar att ge barnet eller den unge det stöd som hen behöver.

- Den hälso- och sjukvård som ungdomsmottagningen erbjuder har redan regionen som huvudman.
- Barn och unga som söker UM kan ha behov av insatser både kring sexuell och reproduktiv hälsa och stöd från socialtjänst. Därför behövs både regionen och kommunen.

Samlad hälsouppföljning med regionen som huvudman ett möjligt senare vägval

- Högsta prioritet är förslaget om sammanhållen barn- och ungdomshälsovård och nationella programmet
- Möjligheten att införa en samlad hälsouppföljning i regionens regi kan övervägas om de olika huvudmännen får svårt att likvärdigt implementera det nationella hälsovårdsprogrammet
- Omställningen behöver ha kommit längre
- Elevhälsans roll behöver säkras och de medicinska insatsernas roll i det hälsofrämjande och förebyggande arbete stärkas.

Samverkan region och skolhuvudmän

Förslag: Det ska anges i hälso- och sjukvårdslagen att regionen, i planeringen och utvecklingen av hälso- och sjukvården till barn och unga, särskilt ska samverka med huvudmän inom skolväsendet.

- Skolan en mycket viktig arena för barn och unga
- Ett stärkt partnerskap mellan primärvård och elevhälsa behövs!
- Stärker den sammanhållna barn- och ungdomshälsovården
- Förtydligar krav på samverkan med skolhuvudmän

Övrig samverkan och patientkontrakt

Bedömning: Regionen bör i planeringen och utvecklingen av hälso- och sjukvården till barn och unga stärka sin samverkan med socialtjänsten.

Bedömning: Regionen bör i planeringen och utvecklingen av hälso- och sjukvården och tandvården till barn och unga stärka samordningen mellan verksamheterna.

Bedömning: Patientkontrakt bör utgöra ett verktyg för att underlätta samverkan mellan hälso- och sjukvården och övriga aktörer. Inom ramen för det pågående utvecklingsarbetet mellan staten och SKR bör patientkontrakt utvecklas och anpassas till barns och ungas behov och förutsättningar. I detta ingår bland annat att undersöka hur elevhälsan kan utgöra en part i arbetet.

Hälso- och sjukvårdens ansvar att utse fast vårdkontakt till barn och unga skärps

Förslag: Om patienten inte har fyllt 21 år ska en fast vårdkontakt utses om patienten begär det eller om det kan antas att det är nödvändigt. Gäller regional huvudman.

- Andel med fast vårdkontakt behöver öka
- Stärka barn och ungas ställning i hälso- och sjukvården
- Synliggör tydligare vissa grupper av barn och unga med samordningsbehov

Sex steg för ett bättre stöd till barn och unga med psykisk ohälsa

1. Ett bredare förhållningssätt till psykisk hälsa. Utgångspunkter för vårdens arbete. Insats före diagnos.

2. En sammanhållen barn- och ungdomshälsovård och ett nationellt hälsovårdsprogram med skärpt fokus på psykisk hälsa.

3. Primvårdens ansvar för psykiska vårdbehov hos barn och unga

4. Primärvården behöver stärkas med resurser, kompetenser för ansvaret psykiska vårdbehov.

5. Den specialiserade vården behöver stärka sin konsultativa roll och bli mer nära och tillgänglig för primärvården och elevhälsan.

6. Den specialiserade vården, socialtjänsten och skola behöver samordna sig kring barn med stora och långvariga behov.

Underlag för överenskommelse om en köfri BUP

Omfattande dialogarbete med många parter, några fokusområden:

Insatser för att:

- utveckla en mer sammanhållen barn- och ungdomshälsovård.
- stödja utvecklingen av primärvården som första vägen in för barn och unga med psykiska vårdbehov.
- stärka barn- och ungdomskompetensen i primärvården.
- stärka en nära och konsultativ specialiserad vård.

Systematiskt arbetssätt med barns och ungas rättigheter och behov

Bedömning: Regionerna behöver systematiskt integrera barns och ungas rättigheter och behov i planeringen och organiseringen av hälso- och sjukvården.

- Barns och ungas synpunkter och erfarenheter bör höras och beaktas vid utformningen av hälso- och sjukvården.
- Bidrar till en ökad barnkompetens i hälso- och sjukvården och ett mer ändamålsenligt hälso- och sjukvårdssystem för barn och unga.
- Tryggare övergång från hälso- och sjukvård för barn till hälso- och sjukvård för vuxna

Omställningen till en god och nära vård behöver stärkas med ett barnrättsperspektiv

Bedömning: Regionerna behöver komplettera och förstärka den pågående omställningen i hälso- och sjukvården till en god och nära vård med ett barnrättsperspektiv. Det gäller såväl på nationell som regional och lokal nivå.

- Omställningen till en god och nära vård är en av de största reformerna i svensk hälso- och sjukvård på decennier
- Angeläget att alla aspekter av omställningsarbetet analyseras även ur ett barnrättsperspektiv såväl på nationell som regional och lokal nivå
- Det är en förutsättning för att barns och ungas behov och förutsättningar ska beaktas i omställningsarbetet.

En sammanhållen barn- och ungdomshälsovård enligt utredningens samlade förslag är en önskvärd modell (hälsoekonomisk analys Bilaga 4)

- Den förväntas minska samhällskostnader jämfört med dagens system
- Den bygger på en modern syn på hälsans bestämningfaktorer
- Den öppnar för en styrning mot gemensamma välfärdstjänster och resultat snarare än produktion och egna årsbudgetar
- Den råder bot på organisatoriska mellanrum där så mycket förlorat värde, ojämlikhet och spill uppstår

Börja med barnen!

En sammanhållen god och nära
vård för barn och unga
SOU 2021:34